

Konfirmandforberedelse

2. Lektion:

Verdensbillede og livsanskuelse

Hvor er jeg?

Ligesom det er vigtigt at vide, **hvem** man er, kan det også være vigtigt at vide, **hvor** man er. Det kan være en meget skræmmende oplevelse at blive sat af midt i en storby, som man ikke kender, og man ved derfor heller ikke, hvor i byen man befinder sig.

Et overskueligt verdensbillede

Jeg har to bykort over Paris. Bykortet er ikke selve Paris, men det er et billede af Paris, ligesom et verdensbillede ikke er det samme som verden, men det er et billede af verden.

Det ene kort over Paris er et meget stort og detaljeret kort, som viser selv den mindste lille gade. Men det giver ikke noget overblik over Paris, for man skal ikke folde kortet ud, men kun åbne et felt eller to ad gangen afhængigt af, hvad gadefortegnelsen henviser til. Hvis man folder kortet ud, får man aldrig foldet det sammen igen, fordi det er alt for stort. Det andet kort fylder ikke mere end et A3 ark, og de fleste af de helt små gader er slet ikke afsat. Til gengæld er det let at finde rundt i. På et øjeblik kan man finde frem til Triumfbuen, Notre Dame-kirken, Eiffeltårnet, Sacre Coeur-kirken og de fleste andre steder, som man har interesse i som turist, og kortet giver en fint overblik over byen.

Det videnskabelige verdensbillede kan man sammenligne med det store bykort, som mest er til brug for specialister. Verdensbilledet i den gammeltestamentlige skabelsesberetning er ikke et videnskabeligt billede, men derimod et poetisk billede, som i sin

overskuelighed egentlig er meget anvendeligt, når man som et almindeligt menneske vil orientere sig i tilværelsen, på samme måde som det lille bykort i de fleste tilfælde er godt nok til turistbrug.

Det store billede er fuldkommen uoverskueligt. Jeg er for eksempel ikke i stand til at forestille mig 13,7 milliarder. Derimod er jeg i stand til at danne mig et overblik over en uge – altså syv dage – og i de fleste tilfælde er det nok til, at jeg har nogenlunde styr på min daglige tilværelse. Så derfor er det lille verdensbillede slet ikke så tosset, selv om det ikke er videnskabeligt.

Et videnskabeligt verdensbillede

Mennesket har til alle tider undret sig over sig selv og sine omgivelser. Man kan stille en masse spørgsmål, som man i virkeligheden ikke kan få svar på, selv om man ikke kan lade være med at stille spørgsmålene: Hvor kommer vi fra? Hvor er vi? Og hvad sker der med os, når vi dør? Hvor kommer menneskeheden fra? Og hvordan kan det være, at vi er inddelt i flere racer: Sorte, hvide, gule og så videre? Er det rigtigt, at mennesket blot er en særlig art abe?

Og når vi ser på vores omgivelser, kan vi heller ikke lade være med at stille de store spørgsmål: Hvordan begyndte det hele? Hvornår slutter det? Er det hele opstået ved en tilfældighed og derfor dybest set uden nogen mening? Eller er der en mening med livet? Er der liv på andre kloder end Jorden? Det bliver ikke let at få svar på alle disse spørgsmål. Men vi kan konstatere, at mennesket er et tænkende væsen, som ikke kan lade være med at tænke over sit eget liv. Derfor danner vi os forestillinger om, hvordan verden er indrettet. Det kalder vi et verdensbillede. Et verdensbillede er ikke uforanderligt. Det ændrer sig i kraft af de opdagelser,

Der er ikke noget uden for universet

Når universet nu udvider sig, hvad udvider det sig så ud i? Svaret på spørgsmålet er, at der ikke er noget uden for universet, som det udvider sig i. Fra fødslen er universet nemlig allerede uendelig stort. Udvidelsen strækker blot det uendelig store univers i alle retninger.

Man kan således ikke engang sige, at der er 'ingenting' uden for universet, for ordet 'ingenting' antyder en slags hulrum, og det findes ikke. At spørge, hvad der er uden for universet, svarer til at spørge, hvad der er nord for Nordpolen. Heller ikke det spørgsmål kan man svare 'ingenting' til, for selve spørgsmålet giver ikke mening.

Universets fremtid

Universet udvider sig. Og ikke nok med det: universet udvider sig hurtigere og hurtigere, det vil sige med accelererende hastighed. Hvis det fortsætter, ender universet med at blive meget stort og meget koldt.

Astronomerne ved dog endnu ikke ret meget om, hvad der får universets udvidelse til at accelerere, derfor kan de heller ikke sige med sikkerhed, om denne udvikling vil stoppe eller blive ved for evigt. Hvis udvidelsen fortsætter med at accelerere for evigt, vil universet også eksistere for evigt, men ikke som vi kender det i dag. Stjernerne vil uddø og universet vil langsomt blive mørkere og koldere.

Jordens begyndelse i de første 500 millioner år

Jorden blev dannet sammen med det øvrige solsystem ved, at en roterende sky af gas og støv for omkring 4,5 milliarder år siden fortættede sig. Temperaturen i jordens indre steg hurtigt, bl.a. på grund af varme udviklet

ved radioaktive processer. Opvarmningen resulterede i kraftig vulkansk aktivitet, og jordens overflade bestod af lava. Langsomt, ved gentagne omsmeltninger af allerede størknet lava, opstod de første, små kontinenter med kerner af granit. Samtidig var overfladen udsat for et kraftigt bombardement af meteoriter. Efter den første jordskorpes dannelse, antages jordens overflade at være dækket af vand med spredte aktive vulkaner.

Et poetisk verdensbillede

Verdens skabelse ifølge Det gamle Testamente

1. Mosebog kap. 1:

I begyndelsen skabte Gud himlen og jorden. Jorden var dengang tomhed og øde, der var mørke over urdybet, og Guds ånd svævede over vandene.

Første dag:

Gud sagde: »Der skal være lys!« Og der blev lys. Gud så, at lyset var godt, og Gud skilte lyset fra mørket. Gud kaldte lyset dag, og mørket kaldte han nat. Så blev det aften, og det blev morgen, første dag.

Anden dag:

Gud sagde: »Der skal være en hvælving i vandene; den skal skille vandene!« Og det skete; Gud skabte hvælvingen, som skilte vandet under hvælvingen fra vandet over hvælvingen. Gud kaldte hvælvingen himmel. Så blev det aften, og det blev morgen, anden dag.

Tredje dag:

Gud sagde: »Vandet under himlen skal samle sig på ét sted, så det tørre land kommer til syne!« Og det skete. Gud kaldte det tørre land jord, og det sted, hvor vandet samlede sig, kaldte han hav. Gud så, at det var godt. Gud sagde: »Jorden skal grønnes: Planter, der sætter frø, og alle slags frugttræer, der bærer frugt med kerne, skal være på jorden.« Og det skete; jorden frembragte grønt, alle slags planter, der sætter frø, og alle slags træer,

der bærer frugt med kerne. Gud så, at det var godt. Så blev det aften, og det blev morgen, tredje dag.

Fjerde dag:

Gud sagde: »Der skal være lys på himmelhvælvingen til at skille dag fra nat. De skal tjene som tegn til at fastsætte festtider, dage og år, og de skal være lys på himmelhvælvingen til at oplyse jorden!« Og det skete; Gud skabte de to store lys, det største til at herske om dagen, det mindste til at herske om natten, og stjernerne. Gud satte dem på himmelhvælvingen til at oplyse jorden, til at herske om dagen og om natten og til at skille lys fra mørke. Gud så, at det var godt. Så blev det aften, og det blev morgen, fjerde dag.

Femte dag:

Gud sagde: »Vandet skal vrirle med levende væsener, og fugle skal flyve over jorden oppe under himmelhvælvingen!« Og det skete; Gud skabte de store havdyr og alle slags levende væsener, der rører sig og vrirler i vandet, og alle slags vingede fugle. Gud så, at det var godt. Og Gud velsignede dem og sagde: »Bliv frugtbare og talrige, og opfyld vandet i havene! Og fuglene skal blive talrige på jorden!« Så blev det aften, og det blev morgen, femte dag.

Sjette dag:

Gud sagde: »Jorden skal frembringe alle slags levende væsener, kvæg, krybdyr og alle slags vilde dyr!« Og det skete; Gud skabte alle slags vilde dyr, al slags kvæg og alle slags krybdyr. Gud så, at det var godt.

Gud sagde: »Lad os skabe mennesker i vort billede, så de ligner os! De skal herske over havets fisk, himlens fugle, kvæget, alle de vilde dyr og alle krybdyr, der kryber på jorden.« Gud skabte mennesket i sit billede; i Guds billede skabte han det, som mand og kvinde skabte han dem. Og Gud velsignede dem og sagde til dem: »Bliv frugtbare og talrige, opfyld jorden, og underlæg jer den; hersk over havets fisk, himlens fugle og alle dyr, der rører sig på jorden!« Gud sagde: »Nu

giver jeg jer alle planter, der sætter frø, på hele jorden og alle træer, der bærer frugt med kerne. Dem skal I have til føde. Til alle de vilde dyr og til alle himlens fugle, ja, til alt levende, der rører sig på jorden, giver jeg alle grønne planter som føde.« Og det skete. Gud så alt, hvad han havde skabt, og han så, hvor godt det var. Så blev det aften, og det blev morgen, den sjette dag. Således blev himlen og jorden og hele himlens hær fuldendt.

Syvende dag:

På den syvende dag var Gud færdig med det arbejde, han havde udført, og på den syvende dag hvilede han efter alt det arbejde, han havde udført. Gud velsignede den syvende dag og helligede den, for på den dag hvilede han efter alt det arbejde, han havde udført, da han skabte.

Det var himlens og jordens skabelseshistorie.

Spørgsmål:

Hvad betyder det, at mennesket er skabt i Guds billede?

Forskellige verdensbilleder

Verdensbilleder er afhængige af den verden, man lever i. Derfor har forskellige kulturer forskellige verdensbilleder i form af forskellige skabelsesberetninger. De fleste begynder med lyset. Først bliver det lyst, og så bliver der lunt. I den nordiske skabelsesmyte begynder det derfor med, at isen smelter, og i smeltevandet begynder livet. I den gammeltestamentlige skabelsesberetning er det ikke isen, der trænges bort, men derimod vandet. Selve skabelsen består i, at der bliver sat skel, så det ene bliver forskelligt fra det andet. Der bliver sat skel mellem mørke og lys, mellem himmel og hav, mellem land og vand, mellem nat og dag, mellem planter og dyr, og mellem dyr og mennesker.

I Det Gamle Testamente er der endnu en skabelsesberetning, hvor det ikke er vandet,

der fortrænges, men derimod ørkenen. Vandet er det gode element, som giver frugtbarhed, og derfor opstår livet i en have eller en oase, der er en undtagelse fra ørkenen. I øvrigt handler beretningen mest om mennesket – ikke to bestemte mennesker, men mennesket som mand og kvinde. "Adam" betyder menneske, og "Eva" betyder den, der giver liv.

Foto af et cirka 8 uger gammelt menneskefoster.

Adam og Eva

1. Mosebog kap. 2:

Dengang Gud Herren skabte jord og himmel, var der endnu ingen buske på jorden, og ingen planter var spiret frem, for Gud Herren havde ikke ladet det regne på jorden, og der var ingen mennesker til at dyrke agerjorden, men en kilde brød frem af jorden og vandede hele agerjorden. Da formede Gud Herren mennesket af jord og blæste livsånde i hans næsebor, så mennesket blev et levende væsen.

Gud Herren plantede en have i Eden ude mod øst, og der satte han det menneske, han havde formet. Gud Herren lod alle slags træer, der var dejlige at se på og gode at spise af, vokse frem af jorden, også livets træ

midt i haven og træet til kundskab om godt og ondt.

Vers 10 - 14 udelades

Gud Herren tog mennesket og satte ham i Edens have, for at han skulle dyrke og vogte den. Men Gud Herren gav mennesket den befaling: »Du må spise af alle træerne i haven. Men træet til kundskab om godt og ondt må du ikke spise af, for den dag du spiser af det, skal du dø!«

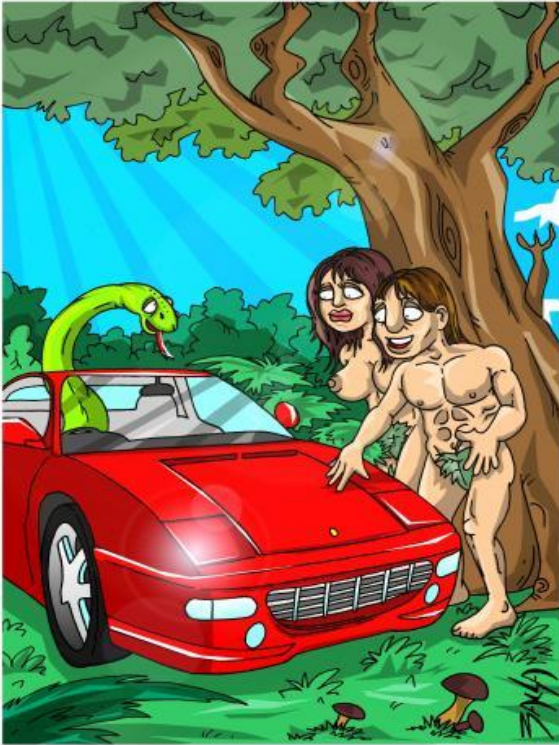
Gud Herren sagde: »Det er ikke godt, at mennesket er alene. Jeg vil skabe en hjælper, der svarer til ham.« Så formede Gud Herren alle de vilde dyr og alle himlens fugle af jord, og han førte dem til mennesket for at se, hvad han ville kalde dem, og det, mennesket kaldte de levende væsener, blev deres navn. Sådan gav mennesket alt kvæget, himlens fugle og alle de vilde dyr navn, men han fandt ikke en hjælper, der svarede til ham. Da lod Gud Herren en tung søvn falde over Adam, og mens han sov, tog han et af hans ribben og lukkede til med kød. Af det ribben, Gud Herren havde taget fra Adam, byggede han en kvinde og førte hende til Adam. Da sagde Adam: »Nu er det ben af mine ben og kød af mit kød. Hun skal kaldes kvinde, for af manden er hun taget.« Derfor forlader en mand sin far og mor og binder sig til sin hustru, og de bliver ét kød.

Adam og hans kvinde var nøgne, men de skammede sig ikke.

Spørgsmål:

Hvad betyder det, at mennesket er sammensat af jord og ånd?

Hvorfor må Adam og Eva ikke spise af "kundskabens træ"?

Syndefaldet og uddrivelsen af Paradisets Have

1. Mosebog kap. 3:

Slangen var det snedigste af alle de vilde dyr, Gud Herren havde skabt, og den spurgte kvinden: »Har Gud virkelig sagt, at I ikke må spise af træerne i haven?« Kvinden svarede slangen: »Vi må gerne spise af frugten på træerne i haven, men frugten på det træ, der står midt i haven, har Gud sagt, at vi ikke må spise af og ikke røre ved, for ellers skal vi dø.« Men slangen sagde til kvinden:

»Vist skal I ikke dø! Men Gud ved, at den dag I spiser af den, bliver jeres øjne åbnet, så I bliver som Gud og kan kende godt og ondt.« Kvinden så, at træet var godt at spise af og tiltrækkende at se på, og at det også var godt at få indsigt af, og hun tog af frugten og spiste. Hun gav den også til sin mand, der var hos hende, og han spiste. Da åbnedes deres øjne, og de opdagede, at de var nøgne. Derfor syede de figenblade sammen og bandt dem om livet.

Ved aftenstid hørte de Gud Herren gå rundt i haven. Da gemte Adam og hans kvinde sig for Gud Herren mellem havens træer. Gud Herren kaldte på Adam: »Hvor er du?« og han svarede: »Jeg hørte dig i haven og blev bange, fordi jeg er nøgen, og så gemte jeg mig.« Han spurgte: »Hvem har fortalt dig, at du er nøgen? Har du spist af det træ, jeg forbød dig at spise af?« Adam svarede: »Kvinden, du satte hos mig, gav mig af træet, og så spiste jeg.« Gud Herren spurgte så kvinden: »Hvad er det, du har gjort?« Hun svarede: »Slangen forledte mig til at spise.«

Da sagde Gud Herren til slangen:

»Fordi du har gjort dette, skal du være forbandet blandt alt kvæg og blandt alle vilde dyr. På din bug skal du krybe, og støv skal du æde, alle dine dage. Jeg sætter fjendskab mellem dig og kvinden, mellem dit afkom og hendes: Hendes afkom skal knuse dit hoved, og du skal bide hendes afkom i hælen.«

Til kvinden sagde han:

»Jeg vil gøre dit svangerskab plagsomt og pinefuldt, i smerte skal du føde børn. Du skal begære din mand, og han skal herske over dig.«

Til Adam sagde han:

»Fordi du lyttede til din kvinde og spiste af det træ, jeg forbød dig at spise af, skal agerjorden være forbandet for din skyld; med møje skal du skaffe dig føden alle dine dage. Tjørn og tidsel skal jorden lade spire frem til dig, og du skal leve af markens planter. I dit ansigts sved skal du spise dit brød, indtil du vender tilbage til jorden, for af den er du taget. Ja, jord er du, og til jord skal du blive.«

Adam gav sin kvinde navnet Eva, for hun blev mor til alle mennesker. Gud Herren lavede skindtøj til Adam og hans kvinde og gav dem det på. Og Gud Herren sagde: »Nu er mennesket blevet som en af os og kan kende godt og ondt. Bare det nu ikke rækker hånden ud og også tager af livets træ og spiser og lever evigt!« Så sendte Gud Herren dem ud af Edens have til at dyrke agerjorden, som de

var taget af. Han jog mennesket ud, og øst for Edens have anbragte han keruberne og det lynende flammesværd til at vogte vejen til livets træ.

Spørgsmål:

Taler slangen sandt, da den taler til Eva, eller lyver den?

Hvorfor skammer Adam og Eva sig over at være nøgne?

Hvad betyder de tre udsagn, som er henvendt til slangen, til Eva og til Adam?

Kain og Abel

1. Mosebog kap. 4:

Adam lå med sin kone Eva, og hun blev gravid og fødte Kain. Hun sagde: »Jeg har skabt en mand ved Herrens hjælp.« Dernæst fødte hun hans bror Abel. Abel blev fårehyrde, mens Kain blev agerdyrker.

Engang bragte Kain en offergave af jordens afgrøder til Herren. Også Abel bragte en offergave, fedtstykkerne af sit småkvægs førstefødte. Herren tog imod Abels offergave, men Kains offergave tog han ikke imod. Så blev Kain meget vred og gik med sænket hoved. Herren sagde til Kain: »Hvorfor er du vred, og hvorfor går du med sænket hoved? Hvis du gør det gode, kan du se frit op, men hvis du ikke gør det gode, lurer synden ved døren. Den vil begære dig, men du skal herske over den.«

Siden talte Kain til sin bror Abel, og da de en dag var ude i det fri, overfaldt Kain sin bror Abel og slog ham ihjel. Da spurgte Herren Kain: »Hvor er din bror Abel?« Kain svarede: »Det ved jeg ikke. Skal jeg vogte min bror?« Herren sagde: »Hvad er det, du har gjort? Din brors blod råber til mig fra jorden. Nu skal du være bandlyst fra den jord, som har spærret sit gab op og drukket din brors blod, som du udgød. Når du dyrker jorden, skal den ikke

mere give dig sin grøde. Fredløs og flygtning skal du være på jorden!« Kain sagde til Herren: »Min straf er for stor at bære. Nu jager du mig bort fra agerjorden, og jeg må skjule mig for dig og være fredløs og flygtning på jorden; så kan enhver, der møder mig, slå mig ihjel.« Men Herren sagde til ham: »Nej, hvis nogen slår Kain ihjel, skal det hævnnes syv gange.« Og han satte et mærke på Kain, for at ingen, der mødte ham, skulle slå ham ihjel. Så forlod Kain Herren og slog sig ned i landet Nød øst for Eden.

Spørgsmål:

1. Hvad vil det sige, at man kan se frit op, når man gør det gode?
2. Hvad kan der svares på Kains modspørgsmål: Skal jeg vogte min bror?

